

Tov svinja na OPG-u Pilaš

Vuković, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:548489>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ivana Vuković

Preddiplomski sveučilišni studiji Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Tov svinja na OPG-u Pilaš

Završni rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ivana Vuković

Preddiplomski sveučilišni studiji Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Tov svinja na OPG-u Pilaš

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

Izv.prof.dr.sc. Dalida Galović, mentor

Izv.prof.dr.sc. Vladimir Margeta, član

Prof.dr.sc. Tihana Sudarić, član

Osijek, 2024.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Završni rad
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studiji Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Ivana Vuković

Tov svinja na OPG-u Pilaš

Sažetak: Svinjogojska proizvodnja kojom se već dugi niz godina bavi OPG Pilaš pokazala se vrlo uspješnom i profitabilnom. Ostvarivanjem prava na EU fondove, gospodarstvo je prešlo u višu razinu poslovanja i time će u narednim godinama konkurirati na lokanom tržištem. Planiranjem i dobrom brigom za sva grla na imanju, gospodarstvo pokušava svesti svoje troškove na što manji iznos, a svinje dovesti do što boljih proizvodnih rezultata i boljeg zdravstvenog stanja životinja. Definiran je cilj proizvodnje temeljem zahtjeva mesnih industrija i konzumenata, a koji se svodi isključivo na proizvodnju mesa određene kvalitete te polutrajnih i trajnih proizvoda od mesa. Ovakvi zahtjevi tržišta stoga zahtijevaju i iskorištavanje izrazito mesnatih pasmina svinja. Temeljem dosadašnjeg poslovanja, glavni plan OPG-a Pilaš je povećanje proizvodnje i razvijanje u korak s konkurentnim proizvođačima na tržištu.

Ključne riječi: obiteljsko gospodarstvo, svinje, tov

24 stranica, 11 slika, 3 tablica, 2 grafikona, 22 literaturna navoda

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossayer University of Osijek
BSc Thesis
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Agroecconomics

Ivana Vuković

Pig breeding on a family farm Pilaš

Summary: Pig production, which OPG Pilaš has been engaged in for many years, has proven to be very successful and profitable. By realizing the right to EU funds, the economy has moved to a higher level of business and will therefore compete on the local market in the coming years. By planning and taking good care of all the pigs on the farm, the farm tries to reduce its costs to the lowest possible amount, and bring the pigs to the best possible production results and a better health condition of the animals. The production goal is defined based on the requirements of the meat industry and consumers, which is limited exclusively to the production of meat of a certain quality and semi-permanent and permanent meat products. Such market demands therefore require the use of extremely meaty pig breeds. Based on the previous operations, the main plan of OPG Pilaš is to increase production and develop in step with competitive producers on the market.

Key words: family farm, fattening, pigs

24 pages, 11 pictures, 3 tables, 3 figures, 2 graphs, 22 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. OBITELJKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO PILAŠ	2
2.1. Kooperanti	2
2.2. Objekti i mehanizacija na gospodarstvu	2
2.3. Biljna proizvodnja	3
3. TOV SVINJA NA OPG-u	4
3.1. Pasmine svinja na OPG-u	4
3.1.1. <i>Njemački landras</i>	4
3.1.2. <i>Švedski landras</i>	5
3.1.3. <i>Veliki jorkšir</i>	6
3.1.4. <i>Američki durok</i>	6
3.2. Tehnologija proizvodnje na OPG-u	7
3.2.1. <i>Pripust</i>	7
3.2.2. <i>Bređost</i>	9
3.2.3. <i>Prasenje</i>	9
3.2.4. <i>Dojno razdoblje</i>	11
3.2.5. <i>Uzgoj prasadi</i>	12
3.2.6. <i>Tov svinja</i>	13
4. TRADICIJA GOSPODARSTVA	15
4.1. Prerada mesa i proizvodnja suhomesnatih proizvoda	15
4.2. Kušaonica Pilaš	16
5. BOLESTI SVINJA	17
5.1. Vrbanac	17
5.2. Askardioza svinja ili glistavost	18
5.3. Hipoglikemija ili bolest mlade prasadi	18
5.4. Mastitis ili upala vimena	18
5.5. Afrička svinjska kuga	19
6. TRENUTNO STANJE U SVINJOGOJSTVU U HRVATSKOJ	21
6.1. Brojnost svinja u Hrvatskoj	21
6.2. Stanje na tržištu	22
7. ZAKLJUČAK	23
8. POPIS LITERATURE	24

1. UVOD

Važnost svinjogojstva u stočarskoj proizvodnji i ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske proizlazi iz njegove ekonomske i biološke važnosti. Svinjogojska proizvodnja je najvažniji izvor mesa za opskrbu domaćeg tržišta te ima veliku ulogu u oplemenjivanju ratarskih proizvoda. Biološka važnost svinjogojstva proizlazi iz mogućnosti vrlo dobrog iskorištavanja žitarica, uljarica, ali i nekih nusproizvoda koji nastaju u prehrambenoj industriji, što svinjama daje prednost pred ostalim vrstama domaćih životinja. Također, omogućava zapošljavanje stanovništva te njegovo zadržavanje u ruralnim područjima (MPS, 2024).

Svinjogojstvo nema veliko značenje samo za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo, nego i za obiteljska gospodarstva većeg ili manjeg opsega. U toj grani stočarske proizvodnje pronašlo se obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Pilaš,. Gospodarstvo se bavi poljoprivredom od 1992. godine, kada je i osnovano.

Cilj ovog rada je prikazati tehnologiju svinjogojske proizvodnje na OPG-u Pilaš, kao i trenutno stanje svinjogojstva Republike Hrvatske i aktualne probleme s kojima se suočavaju svinjogojci.

2. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO PILAŠ

Obiteljsko Poljoprivredno gospodarstvo (OPG) Pilaš osnovano je 1992. godine. U početku poslovanja, nositelj gospodarstva je bila majka, od koje je gospodarstvo 2006. godine naslijedio sin. Povećanje proizvodnje, mehanizacije i strojeva pa na posljetku i modernizacije gospodarstva vodi prema trenutno jednim od najboljih standarda u Republici Hrvatskoj čime je OPG Pilaš na dobrom putu prema uspješnosti. Trenutni nositelj gospodarstva, uz sebe na imanju ima suprugu kao jednog od dva prijavljena radnika, a koja se bavi održavanjem kušaonice i vođenjem administrativnih poslova, te oca i majku kao članove OPG-a. Uz proizvodnju svinja, na gospodarstvu se bave i drugim granama poljoprivredne proizvodnje. Ratarstvo je nezaobilazna grana koja zaokružuje stočarsku proizvodnju u jednu cjelinu, gdje se proizvodnjom vlastite hrane ostvaruju najbolji rezultati. Gospodarstvo se bavi i povrtlarstvom na više od 10 ha površine.

2.1. Kooperanti

Većini OPG-ova u Republici Hrvatskoj je suradnja i pomoć vrlo poželjna. Kooperanti upravo na takav način doprinose lakšem radu i napretku poslovanja pojedinih gospodarstva. Uz podjelu troškova proizvodnje ili zajedničkog vlasništva mehanizacije, strojeva ili zemljišta, smanjuju se troškovi gospodarstva. Što se tiče samog svinjogojstva, OPG Pilaš nema potrebe za trenutnim kooperantima, no u drugim proizvodnim granama od 2020. godine, udruženi su s lokalnim OPG-om koji se bavi voćarstvom, proizvodnjom žestokih pića i povrtlarstvom, čime su unaprijedili i vlastitu povrtlarsku proizvodnju. Od nekadašnjih 5 ha površine na kojima je Pilaš uzgajao povrtlarske kulture, proizvodnja se do danas značajno povećala (trenutno se na 15 ha uzgaja kupus). Još jedna suradnja koja im je olakšala kompletnu proizvodnju od 2018. godine je s obrtom za prijevoz „Autoprijevoz Šojić“ iz Pleternice, u kojoj imaju strojni prsten, odnosno zajedničke strojeve i mehanizaciju koju dijele po potrebama, te vrše distribuciju završnih proizvoda.

2.2. Objekti i mehanizacija na gospodarstvu

Gospodarstvo Pilaš se sastoji od većeg broja objekata koji imaju svojevrsnu svrhu u cijeloj proizvodnji. Objekti za uzgoj svinja se sastoje od čekališta, prasilišta koje ima kapacitet za

7 krmača i tovilišta kroz koje na godinu prođe od 300 do 350 svinja. Sveukupni kapacitet objekta za smješta svinja je 20 krmača i jedan nerast. Dodatni objekti koji se nalaze na OPG-u su skladište za hranu (silosi, sušara) s prostorijom za pripremu hrane, kapaciteta 180 tona te prostorija za preradu mesa u svrhu pravljenja suhomesnatih proizvoda s pripadajućim prostorijama; zrionica, hladnjača i pušnica. Na gospodarstvu se nalazi i novootvorena kušaonica od 2022. godine te ostali pomoćni objekti (ambari, skladišta za strojeve i garaža za traktore).

OPG Pilaš je dobro opremljen strojevima i mehanizacijom s kojima se uz pravilno rukovanje dolazi do najboljih rezultata, uz vrlo brzu izvedbu svih zadataka poljoprivredne proizvodnje. Strojevi koji su zaslužni za obradu tla, sadnju, sjetvu, zaštitu usjeva i žetvu, odnosno berbu, kao i strojevi za navodnjavanje trebaju biti visoke kvalitete (plug, tanjurača prednja i zadnja, roto drljača, zubača, sijačica za žitarice, sijačica za okopavine, kultivator za kupus, kultivator za šećernu repu, rasipač, prskalica, tifon za navodnjavanje i pumpa). Također imaju i 4 traktora od kojih dva traktora, kao i kombajn, imaju najnoviji sustav autopilota koji uvelike pomaže bržoj i još bitnije, preciznijoj ratarskoj proizvodnji. Sa svom navedenom mehanizacijom, vlasnik OPG-a vrši i uslužne djelatnosti vezane za ratarsku proizvodnju i slično.

2.3. Biljna proizvodnja

Ukupna površina koju obrađuje OPG Pilaš je 145 ha zemljišta, od čeka je 120 ha u arendi, a 25 ha je u vlasništvu. Na navedenim površinama se zasijava 7 vrsta žitarica i okopavina. Većina tih usjeva se koristi kao hrana u tovu svinja (pšenica, ječam, zob, kukuruz i suncokret). Soja se prodaje kako bi se kupila sojina sačma koja je također sastavni dio u hranidbi svinja, a šećerna repa se predaje na daljnju preradu i proizvodnju šećera. Na godišnjoj razini se proizvede ukupno nešto više od 40 tona žitarica, koje se koriste za hranidbu svinja na gospodarstvu, a godišnji prinos uljarica se kreće oko 6 tona.

3. TOV SVINJA NA OPG-u

U trenutnoj proizvodnji gospodarstvo ima 20 krmača (njemački landras, švedski landras, veliki jorkšir) i jednog rasplodnog nerasta pasmine američki durok, te oko 200 prasadi i tovljenika kojima brojka uvijek varira. Gospodarstvo dio rasplodnog materijala dobiva iz povremene nabave novih nazimica te iz samog križanja pasmina koje se nalaze u uzgoju. (parenje muških i ženskih grla različitih pasmina). Križanjem se postiže stvaranje nove genetske varijabilnosti, odnosno formiraju se grla različitih genotipa. Na taj način se postiže bolja proizvodnost, veća je plodnost i veći prirast. Svinje iz križanja često bolje iskorištavaju hranu i na taj način je i bolja kvaliteta mesa. Također se ostvaruje i jača otpornost na bolesti i nametnike, što rezultira zdravijim grlima. Međutim i dalje je važno održavati različite pasmine svinja, jer su križanje i stvaranje novih linijskih hibrida temelj visoke proizvodnje u svinjogojstvu (Uremović i Uremović, 2004).

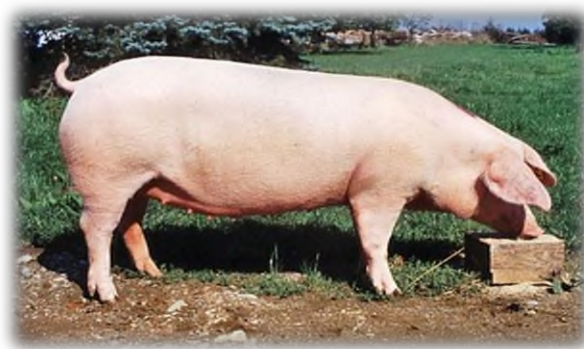
3.1. Pasmine svinja na OPG-u

Za uspjeh svinjogojске proizvodnje odabir genotipova svinja ima primarno značenje. Pojedine pasmine imaju različit genetski potencijal u pogledu brzine rasta, spolne zrelosti i rasplodne dozrelosti, otpornosti i nekih drugih obilježja. Pasmine svinja se dijele prema proizvodom tipu i stupnju oplemenjivanja. Prema proizvodnom tipu dijele se na masni tip, mesno-masni tip i mesni tip. Prema stupnju oplemenjivanja se dijele na primitivne, prijelazne i plemenite (Senčić i sur., 2021). Primitivne pasmine su podrijetlom došle od divljih svinja, imaju skromne proizvodna svojstva, odnosno više prevladava sinteza masti od sinteze mesa. Prijelazne pasmine ili kombinirane pasmine svinja nastale su križanjem domaćih pasmina. Imaju bolja proizvodna svojstva od primitivnih pasmina, dok plemenite pasmine imaju visoko proizvodna svojstva i zahtjevnije su po pitanju hranidbe, načinu držanja i njege (Uremović i Uremović, 2002). Na gospodarstvu se od pasminskog sastava nalaze: njemački landras, švedski landras, veliki jorkšir i američki durok.

3.1.1. *Njemački landras*

Pasmina njemački landras (slika 1) nastala je u Njemačkoj križanjem njemačke oplemenjene sinje svinje s nerastima nizozemskog landrasa (Senčić i sur., 2021.). Pasmina je poznata po dugom trupu, širokim i mišićavim leđima i izraženim plečkama i butovima, plodnosti je od

9 do 11 prasadi po leglu, a tovljenici postižu 100 kg u dobi od 6 mjeseci. Koristi se većinom u daljnjem križanju s drugim pasminama, kako bi popravila mesnatost potomaka. Meso je visoke kvalitete iako se učestalo pojavljuje BMV, odnosno blijedo, mekano, vodnjikavo meso. Postoje dva tipa ove pasmine; duži tip koji ima veću plodnost i izražene šunke, te kraći tip koji ima nešto manju plodnosti, ali vrlo razvijene šunke i plećke. Jedna je od najčešćih pasmina u svinjogojskoj proizvodnji republike Hrvatske.

Slika 1. Njemački landras
Izvor: <https://www.livestockoftheworld.com>

3.1.2. Švedski landras

Švedski landras je pasmina koja je rezultat križanja domaće švedske svinje i Velikog jorkšir (slika 2). Plodnost je visoka, od 10 do 12 prasadi po leglu, a tovljenici 100 kg žive mjere postižu za oko 6 mjeseci.

Slika 2. Svinja pasmine švedski landras
Izvor: <https://www.agroportal.hr>

Tijelo svinje je klinastog oblika, izražen je vrat, a glava je ravnog profila s blago spuštenim ušima. Ovo je pasmina mesnatog tipa koja ima vrlo dobro razvijene butove i plećke, a meso koje je vrlo dobre kvalitete koristi se za proizvodnju bekona, šunke i drugih mesnih

proizvoda. Krmače iz ove pasmine su dobro poznate prema svojim majčinskim osobinama i visokoj mliječnosti, te su na temelju toga vrlo pogodne za stvaranje novih grla za daljnji rasplod.

3.1.3. Veliki jorkšir

Pasmina je nastala u Engleskoj grofoviji Yorkshire, gdje je poznatija kao Large White, odnosno velika bijela svinja (slika 3). Nastala je križanjem malog jorkšira i domaće engleske svinje, a prvi puta izložena 1851. godine u Engleskoj. Danas je ova pasmina selekcijom dovedena do jedne od najkvalitetnijih pasmina za proizvodnju mesa u intenzivnoj proizvodnji. Dobro je plodnosti, pa tako daje od 9 do 12 i više prasadi po leglu, također je vrlo otporna pasmina. Tovljenici 100 kg žive mjere postižu sa 6 do 7 mjeseci. Karakteristike ove pasmine su slijedeće: srednje velika glava utegnutog profila, njuška je kratka i široka, uši su dosta velike i stoje uspravno, vrat je dosta dug i širok, a trup je dug, širok i dubok. Izražene su plečke i butovi koje su većinom mišićno tkivo. Ranozrela je pasmina s visokom kvalitetom mesa i dobrim iskorištavanjem hrane (3-3,5 kg/kg prirasta). Zbog svojih karakteristika i genotipa ova pasmina je služila za križanje ili uzgoj u čistoj krvi kroz cijelu Englesku, a potom i u velikom dijelu svijeta gdje se koristila za oplemenjivanje domaćih pasmina svinja. Univerzalna je pasmina za proizvodnju prasadi i mesa, snažne je konstitucije te je pogodna za razne namjene u uzgojnom i proizvodnom smislu (Senčić i sur., 2021.).

Slika 3. Svinja pasmine veliki jorkšir
Izvor: <https://mojafarma.ba>

3.1.4. Američki durok

Pasmina koja je nastala krajem 19. stoljeća križanjem više pasmina crvenih svinja na području država; New York, New Jersey i Massachusetts. Najraširenija je pasmina za uzgoj u Sjedinjenim Američkim državama i Kanadi. Današnji Durok je različit od nekadašnjeg,

stari tip je bio izrazito krupniji od onoga koji se trenutno uzgaja, noviji tip je srednje veličine s vrlo dobro razvijenim mesnatim dijelovima tijela (slika 4). Glava je teža, a uši male i polu oborene, čvrste je konstitucije s krupnim kostima. Dlaka je glatka, sjajna i ravna, a boja mu je crveno-smeđa (svjetlija i tamnija). Krmača oprasi 8-12 prasadi po leglu, a poznate su kao pasmina s dobrim majčinskim osobnostima. Tovljenici dobro iskorištavaju hranu i imaju vrlo dobar prirast.

Slika 4. Nerast pasmine američki durok
Izvor: <https://www.agroportal.hr>

3.2. Tehnologija proizvodnje na OPG-u

Na gospodarstvu Pilaš proizvodnja je u zatvorenomiklusu, što znači da se cijeli proces uzgoja odvija na samom gospodarstvu, a podrazumijeva niz isplaniranih zadataka. Za iskorištavanje svinja, poseban značaj imaju plodnost krmača, sposobnost oplodivanja nerastova i razvoj podmlatka, kao i kvaliteta trupa i mesa (Kralik i sur., 2007.)

3.2.1. Pripust

Prije samog pripusta moramo biti sigurni da su svinje zdrave i spolno zrele, odnosno da su im spolni organi sposobni za proizvodnju spolnih stanica koje su ključni faktori u procesu oplodnje. Spolni ciklus nazimica koji traje 18 do 21 dan završava estrusom ili tjeranjem, kada je jedino moguće da svinja postane bređa. Estrus ima vrlo jasne znakove kao što su povećana temperatura, povećan iscjedak iz spolnog organa kojemu je smanjena pH vrijednost, slabiji je apetit, itd. U slučaju da nema znakova estrusa, tj. pojavom „tihog tjeranja“ postoje razni testovi kojima se može utvrditi njegovo postojanje: test jahanje, lumbalni test, test s nerastom „probačem“ kao i još neki drugi. Pripust se može odvijati na dva načina; prirodnim putem ili umjetnim osjemenjivanjem (Slika 5 i 6). Pilaš na gospodarstvu ima vlastitog nerasta te teži k tome da se oplodnja odvija prirodnim putem, ali

ukoliko zbog velikog broja svinja to nije moguće, oplodnja se obavlja umjetnim osjemenjivanjem. Dobri ishodi osjemenjivanja mogu se dobiti samo pri optimalnom vremenu osjemenjivanja. Vremenski gledano, sami pripust traje vrlo kratko, prirodno osjemenjivanje (skokom nerasta) traje oko 10 minuta, a umjetno osjemenjivanje traje oko 5 minuta. U oba slučaja osjemenjivanja bi bilo dobro i poželjno od prvih znakova estrusa ponoviti proces nakon nekoliko sati, odnosno 12 sati nakon prvog pripusta, kako bi se osiguralo da je svinja zaista ostala bređa.

Slika 5. Prirodni pripust
Izvor: <https://www.agroklub.com>

Za osjemenjivanje plotkinja potrebno je 100 ml sperme s jednom do tri milijarde aktivnih spermija. Ejakulat se aplicira intrauterino, uz pomoć katetera i aplikatora. Kateter se prethodno ovlaži razrjeđivačem ili vazelinom i pažljivo uvede preko vagine i cerviksa do tijela maternice pri čemu se aplicira sjeme (Senčić i sur., 2021.).

Slika 6. Umjetno osjemenjivanje
Izvor: <https://gospodarski.hr>

Jajne stanice sposobne su za oplodnju 6 do 12 sati nakon ovulacije, dok spermiji žive 25 do 30 sati nakon aplikacije. Prilikom izvođenja samog postupka osjemenjivanja treba biti blag. Nakon postupka, plotkinje moraju mirovati tijekom nekoliko sati kako bi se povećala

koncepcija. Ukoliko plotkinje ne koncipiraju, spolni nagon javlja se nakon 20 do 21 dan (Senčić i sur., 2021.)

3.2.2. Bređost

Bređost svinja u pravilu traje 114 dana, odnosno 3 mjeseca, 3 tjedna i 3 dana, a započinje oplodnom jajne stanice. Nakon oplodnje, nazimice i krmače bi trebale biti odvojene i same u oborima u prosijeku 14 dana kako bi se smanjila opasnost od pobačaja. Pobačaj se može dogoditi zbog loših uvjeta držanja i stresa. U tom razdoblju se treba obratiti velika pozornost na svaku nazimicu i krmaču ponaosob, jer se tada može utvrditi i ponovno pojavljivanje znakova tjeranja u slučaju da do oplodnje nije došlo. Ukoliko se utvrdi da je do oplodnje došlo, nazimice i krmače se mogu prebaciti u veće obore gdje će se držati skupno, do 10 jedinki u oboru. Tijekom bređosti krmače se hrane obročno, a za pravilan razvoj ploda vrlo je važan sastav i izbalansiranost obroka (Kralik i sur. 2007.). OPG Pilaš ima vlastitu recepturu po kojoj se obavlja hranidba svih kategorija svinja na imanju.

Tablica 1. Receptura hranidbe bređih krmača

Komponente (%)	Za 100 kg smjese
Kukuruz	30
Pšenica	15
Ječam	50
Sojina sačma	5
UKUPNO:	100 %
Premiks (Schaumann NATUPIG ZT 50)	Za svakih 100 kilograma smjese se dodaje jedan (1) kilogram dopunske krmne smjese.

Izvor: Autor

Hranidba bređih nazimica i krmača se odvija u dva navrata tijekom dana, ujutro i uvečer. U Tablici 1. prikazana je receptura krmne smjese za hranidbu bređih krmača na OPG-u Pilaš, a koja se sastoji od žitarica i dopunske krmne smjese Schaumann „NATUPIG ZT 50“ bogate kalcijem, fosforom, natrijem, magnezijem i dr.

3.2.3. Prasenje

Prijelazom iz nastambe za održavanje bređosti u prasilišta, plotkinje se zatvaraju u posebne boksove s uklještenjima kako bi se ograničilo njihovo kretanje i smanjila uznemirenost krmača, što je posljedica ne samo preseljenja, nego je i znak nadolazećeg poroda 8kralik i

sur., 2007). Proces prasnja je vrlo osjetljiv i zahtjeva posebne uvjete. Na OPG Pilaš, nazimice i krmače koje su bređe 107 do 110 dana se premještaju u posebne boksove prasilišta (Slika 7). Prasilište mora imati zadovoljene uvjete za bređe nazimice i krmače kao i za novu prasad. Boksovi imaju pregrade koje sprječavaju velike kretnje plotkinja, ali u isto vrijeme prasad će imati slobodu kretanja u cijelom boksu. Boksova ima 8 koji su veličine 4 m² u sveukupnih 32 m² kolike je površine cijelo prasilište i u svakome je osigurana hrana i voda. Osnovni zahtjevi koji se postavljaju pri organizaciji proizvodnje svinja, uvjetovani su njihovim biološkim karakteristikama, a posljedično tome i osiguravanju određenih paragenetskih uvjeta za proizvodnju (Kralik i sur., 2007.). Prasilišta se na gospodarstvu temeljito peru i dezinficiraju prije nego se popune boksovi. Temperatura se unutar objekta kreće od 16 do 20°C (idealna za krmače), ali za prasad je potrebno osigurati značajno višu temperaturu (30 do 34°C), na način da se u boksove postavljaju grijalice na mjestu namijenjenom za prasad. Tek rođena prasad nema razvije termoregulacijski sustav pa dolazi do značajnog gubljenja tjelesne topline nakon prasnja. U trenutku prasnja, tjelesna temperatura prasadi iznosi 39,5°C, a zatim unutar 20 minuta poslije poroda naglo pada (za 2 pa čak i do 5°C). U nedovoljno zagrijanom objektu može doći do nepovoljnog učinka na zdravlje prasadi (Kralik i sur., 2007.)

Slika 7. Prasilište
Izvor: Autor

Nekoliko dana pred porod javljaju se tjelesne promjene u svinja: opušta se trbuh, nabrekne vime, vulva postaje otečena i crvena, što je znak da se plotkinja priprema za porod (Kralik i sur. 2007.). Od početka do kraja cijelog prasnja prođe 2-5 sati, što je idealno trajanje, ali nekada može biti i duže.

Vremenska razlika između poroda svakog praseta je 5 do 20 minuta u idealnom trajanju sveukupnog poroda.

Tijekom cijelog procesa prasnjenja na imanju se izmjenjuju članovi koji neprekidno prate i pomažu pri prasnjenju.

Nakon završenog prasnjenja dolazi do izbacivanja posteljica, a nekoliko sati nakon, svinja se polako ustaje i kreće s konzumacijom hrane i vode.

Prasad se odmah pri porodu čisti od sluzi, reže im se pupčana vrpca koja se dezinficira jodom i stavlja ih se pod izvor topline kako bi se ugrijala i osušila. Ukoliko se u tim prvim trenucima ne postigne dovoljno visoka tjelesna temperatura, dolazi do opasnosti za uginućem, što predstavlja veliki trošak. Za očuvanje zdravlja prasadi i krmače važni su čisti obori.

Materinski instinkt kod krmača vrlo je značajan i treba biti dobro razvijen kako se ne bi izrazila zloćudnost. Ukoliko do takve pojave i dođe ista krmača se isključuje iz daljnjeg uzgoja.

3.2.4. Dojno razdoblje

Ono što je iznimni bitno u prvim trenucima nakon prasnjenja je da prasad posisa kolostrum (prvo mlijeko, žućkaste boje s visokim udjelom bjelančevina), kako bi što prije stvorili pasivan imunitet koji će ih štititi od raznih bolesti do 3 tjedna života, a nakon toga počinje izgradnja aktivnog imuniteta. Prasadi se sa 2 do 3 dana starosti, sijeku zubi i aplicira oralno ili per oralno pripravak željeza te koktel vitamina. Vrijeme dojenja na OPG-u traje 2 do 3 tjedna, ovisno o potrebama za prasilištem, a u tom razdoblju prasad sisa i do 20 puta dnevno na početku, a kasnije od 10 do 15 puta dnevno. Prvih 5 dana prasad se hrani samo majčinim mlijekom, ali kasnije je potrebno postepeno dodavati prihranu. Na OPG-u Pilaš se u početku daje 1,5 kg predstartera (Schaumann „SF 200“) dnevno po leglu kako bi se prasad polako navikavala na hranidbu krmnim smjesama, a kasnije se povećava količina ovisno o tome koliko prasad jede; ako krmača ima puno mlijeka koje je kvalitetno prasad će jesti manje predstartera. Za vrijeme procesa odbijanje prasadi, hranidba im se sadrži od premiksa (20%), kukuruza (50%) i pšenice (30%).

U vrijeme dojnog razdoblja bitna je briga za krmače, a hranidba treba biti vrlo dobro izbalansirana. Krmače se nakon prasnjenja hrane obročno s nešto manjom količinom hrane, koja se postupno povećava kroz dane. Hranidba se sastoji od žitarica (kukuruz, ječam, pšenica, sojina sačma) i premiksa. Dojno razdoblje završava odbićem, odnosno odvajanjem krmače od prasadi koje se odvija na način da se prasad ostavi u prasilištu nekoliko dana duže od krmače. Nakon tog perioda, prasad se stavlja u drugi dio objekta koji je namijenjen za

uzgoj prasadi (uzgajalište), a krmača se vraća u čekalište, od kuda će ponovno ići na pripust, kada za to bude vrijeme, odnosno kada krmača ponovno pokaže znakove tjeranja.

3.2.5. Uzgoj prasadi

Uzgoj prasadi na ovom gospodarstvu se odvija od odbića do težine od 25 do 30 kg, što u globalu traje oko 3 tjedna. Za to vrijeme prasadi se drži skupno u uzgajalištu s rešetkastim podom, takav način držanja prasadi u uzgoju ima svoje prednosti i mane, prasadi koja se drži na rešetki ima bolje iskorištavanje hrane, veći prirast, bolje zdravstveno stanje, ali se koristi i više energije jer se u takvom uzgoju prostorija mora zagrijavati na više temperature (preko 25°C), nego u uzgoju na podu ili stelji. Prasad se stavlja u obore koji su namijenjeni za 10 do 15 prasadi, najpoželjnije bi bilo da se zajedno drže u leglima, na taj način se smanjuje stres prilikom odbića.

Kada prasadi postigne određenu težinu od 25 do 30 kg žive mjere nastupa razdvajanje, odnosno biraju se prasci koji su pogodni za tov i oni koji su pogodni za nazimad, te se tako premještaju u tovilište ili nazimarnik.

Tablica 2. Receptura hranidbe prasadi u uzgoju (do 25-30 kg)

Komponenta (%)	Za 100 kg smjese
Kukuruz	40
Pšenica	30
Ječam	10
Sojina sačma	20
UKUPNO:	100 %
Premiks (Schamunann SCHAUMAPHOS F-VM 90 CV)	Za svakih 100 kilograma smjese dodaje se 4 kilograma premiska

Izvor: Autor

Za vrijeme uzgoja prasadi se hrani sa smjesama kao što su predstarter, koji se uvodi u hranidbu još u dojnog razdoblju i strater koji se postepeno dodaje predstarteru nekoliko dana prije i nekoliko dana poslije odbića kako ne bi došlo do probavnih smetnji u prasadi. Hranidba u ovom razdoblju je obročna, a rezultira tome da se prasadi od početka razvija proporcionalno, odnosno da se odnos meso : mast pravilno raspoređuje. Tablica 2 nam prikazuje recepturu hranidbe za uzgoj prasadi koja se sastoji od navedenih žitarica i premiksa

Schaumann koji se koristi za uzgoj prasadi do 12 tjedana starosti, a koristi se do 4% u dnevnom obroku, bogat je vitaminima i mineralima.

3.2.6. *Tov svinja*

Tov svinja predstavlja završni dio proizvodnje, pa se prilikom izbora prasadi za tov treba obratiti pažnja na zdravstveno stanje i na tjelesnu masu prasadi. U tov nije poželjno stavljati onu prasad koja zaostaje u rastu, teža prasad može biti vrlo agresivna i ne dozvoljavati pristup hrani. Pasmine svinja na OPG-u su mesnog tipa, te se time koriste isključivo za proizvodnju mesa. Križanjem pasmine durok s landrasom kao i velikim jorkšiirom dobivaju se svinje koje imaju vrlo dobre tovne karakteristike, kako zbog svojih genetskih potencijala, tako i zbog hranidbe. Konverzija hrane od 3 – 3,5 kg im daje vrlo dobar prirast, od 400 do čak 1000 g/HD. Iako se najveći prirast i najkraće vrijeme tova može ostvariti hranidbom povolji, u takvoj proizvodnji postoje rizici u pogledu stvaranja prekomjernog masnog tkiva, a nedovoljno mišićnog tkiva. Restriktivna (obročna) hranidba umanjuje taj rizik jer se izbalansiranim obrocima utječe na udio mesa i masti koji se talože prilikom rasta tovljenika. Upravo se takav oblik hranidbe koristi na gospodarstvu Pilaš. U Tablici 3 se prikazuje receptura hranidbe tovljenika u tri faze tova.

Tablica 3. Receptura hranidbe tovljenika

Komponenta %	Tov 1	Tov 2	Tov 3
Kukuruz	40	30	30
Pšenica	15	15	15
Ječam	30	45	50
Sojina sačma	15	10	5
UKUPNO:	100 %	100 %	100 %
Premiks (Schaumann SCHAUMAPHOS M 100 CV)	U svakoj fazi tova se na 100 kilograma smjese dodaje jedan (1) kilogram premiksa		

Izvor: Autor

„Tov 1“ predstavlja razdoblje od 30 do 60 kilograma žive mjere, „Tov 2“ je razdoblje u kojem tovljenici dostižu tjelesnu masu od 60 do 110 kilograma, a zadnji, „Tov 3“ je završni dio procesa tova kada dostižu masu do 200 kilograma.

Krmne smjese pretežno su sastavljene od žitarica i bjelančevinastih krmiva biljnog podrijetla. Krmne smjese moraju biti uravnotežene u pogledu sastava svih biljnih tvari i

energije. Ukoliko obroci nisu uravnoteženi, svinje slabije prirastaju, nakupljaju masno tkivo u trupu i slabije iskorištavaju hranu (Senčić i sur., 25021.)

Tovljenici su na gospodarstvu smješteni u oborima kapaciteta 10 do 15 grla. Raspoređeni su na način da se u jednom oboru nalaze tovljenici koji imaju najmanje razlike u tjelesnoj masi kako bi se lakše kontrolirao podjednaki rast. Tovljenici su u uzgoju dok ne postignu završnu tjelesnu masu, tada se dio plasira na tržište, a dio se odvozi u klaonicu.

4. TRADICIJA GOSPODARSTVA

Hrvatska ima 31 poljoprivredni i prehrambeni proizvod čiji naziv je registriran kao zaštićena oznaka izvornosti ili zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla na razini Europske unije, čime se svrstava na deveto mjesto EU, a u tijeku je još 21 postupak zaštite naziva odnosno registracije naziva hrvatskih prehrambenih proizvoda. Krajnji cilj proizvođača nije sama zaštita naziva i registracija oznake, već dodana vrijednost proizvoda koju proizvođači koriste u plasmanu, marketingu i postizanju bolje cijene zaštićenih proizvoda te podizanju svoje konkurentnosti na lokalnom tržištu i na zahtjevnom tržištu Europske unije. OPG Pilaš kao i velika većina gospodarstava i kućanstava u Republici Hrvatskoj, a posebice u Slavoniji, bavi se proizvodnjom suhomesnatih proizvoda koji se koriste za autokonzum, ali i za prodaju koja se odvija u kušaonici Pilaš. Od proizvoda se nude slanine, šunke, kobasice, te kulenovi i kulenove seke.

4.1. Prerada mesa i proizvodnja suhomesnatih proizvoda

Od ukupne količine svinja u uzgoju, u preradu mesa se stavlja 10 do 15%, dok se ostalih 85 do 90% svinja prodaje. Odabrane svinje se prema propisima odvoze u obližnju klaonicu na klanje i obradu u svinjske polovice, gdje se iste važu i stavljaju na hlađenje. Sama obrada mesa i pravljenje suhomesnatih proizvoda se obavlja na gospodarstvu (Slika 8).

Slika 8. Prostorija za preradu mesa

Izvor: Autor

Ohlađene svinjske polovice se u prostoriji namijenjenoj za preradu mesa dorađuju točnije, odvajaju se slanine i šukne koje će se pripremati za sušenje, te se preostalo meso odvaja od kosti i usitnjava se. Usitnjeno meso se odvaja u posude gdje se po posebnim recepturama

začinjava suhom začinskom paprikom (ljutom i slatkom), soli, paprom i dr. Meso se puni u ovitak od svinjskog želudca za kulenove i ovitak od svinjskih crijeva za kobasice i kulenove seke.

Napravljeni proizvodi se prvo stavljaju u pušnicu na mjesec dana gdje se meso dimi 4 puta radi postizanja arome, ali i konzervacije ovitka. Nakon dimljenja meso odlazi na sušenje u zrionu gdje će ostati 5 mjeseci (Slika 9.). U zrioni paze na vrlo bitne uvjete za pravilno sušenje, vlaga zraka je 60 – 75% i temperatura iznosi 12°C, pa i prozračnost koja se ostvaruje svakodnevnom ventilacijom. Gotovi trajni proizvodi se nakon sušenja vakumiraju i skladište u hladnjači, potom se koriste za vlastite potrebe ili za prodaju na kućnom pragu.

Slika 9. Zriona na OPG-u Pilaš

Izvor: Autor

4.2. Kušaonica Pilaš

Prva i jedina kušaonica u Požeško-slavonskoj županiji otvorena je 2022. godine u vlasništvu OPG-a Pilaš. Izgrađena je uz pomoć fondova Europske unije, točnije mjere za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima. Kušaonica uz očitu funkciju ima i onu ugostiteljskog objekta, gdje se mogu održavati razne konferencije, sastanci i slično. Uz svoje suhomesnate proizvode, najčešće kulen, u ponudi imaju i degustaciju proizvoda lokalnih proizvođača.

Potražnja na lokalnom području je vrlo dobra, ali sve više potražnje dolazi i izvan županije. Povećanjem potražnje, OPG planira povećati proizvodnju svojih suhomesnatih proizvoda.

5. BOLESTI SVINJA

Stočarska proizvodnja je puna rizika, a jedan od najvećih predstavljaju razne bolesti koje pogađaju životinje. U svinjogojskoj proizvodnji bolesti se mogu pojaviti u bilo kojem razdoblju života svinje. Postoje one koje se mogu tretirati lakše, ali i one s kojima je taj proces teži, pa može često doći i do ugibanja. Iz tog razloga je vrlo bitna briga o zdravstvenom stanju stada. Ukoliko su svinje na gospodarstvu zdrave znači da će i uspjeh proizvodnje biti bolji. S proizvodnog gledišta dobijemo stado koje ima bolje priraste i otpornije je, te se bolje prilagođava različitim uvjetima, a s ekonomskog gledišta smanjujemo troškove veterinarskih usluga. Bolesti koje poznajemo su grupirane u zarazne, parazitske, bolesti u uzgoju i bolesti od kojih najčešće obolijevaju krmače.

5.1. Vrbanac

Vrbanac još poznat kao crveni vjetar je zarazna bolest koja se može prenijeti i na čovjeka (Slika 10). Bolest se odlikuje pojavljivanjem crvenih mrlja na ušima i dijelovima tijela popraćenim visokom temperaturom.

Slika 10. Vrbanac

Izvor: <https://veterina.info>

Pojavljuje se najčešće kod mladih svinja u dobi od 3 do 12 mjeseci. Bolest u akutnom obliku traje 3 dana, nakon čega može nastupiti smrt (Dolenec Ž., 1994.). Bolest se može spriječiti na način da se obavlja cijepljenje dva puta na godinu, ali u slučaju da se svinje zaraze, mogu se liječiti antibioticima.

5.2. Askaridoza svinja ili glistavost

Parazitska je bolest koja je okarakterizirana pojavom glista u tankom crijevu. Gliste koje mogu narasti i do 40 cm mogu u velikom broju. Do zaraze dolazi tako da svinje pojedu jajašca glisti u hrani ili popiju u vodi, zatim se u crijevu iz jajašaca izlegu gliste pa putem krvotoka dolaze do pluća gdje, ako ih je puno, mogu izazvati upalu pluća. Prilikom upale pluća svinja kašlje te iskašljava gliste koje onda i proguta, te se na taj način ponovno pojavljuju u crijevima. U toj fazi gliste sišu krv i ostale sokove u tankom crijevu i ispuštaju jajašca koja izmetom svinje završavaju u prirodi. Glistavost se može suzbiti sistematskim davanjem antiparazitnih lijekova, npr. Piperazina ili drugih, koje mogu upotrijebiti samo proizvođači prema uputama veterinara (Dolenec Ž., 1994.).

5.3. Hipoglikemija ili „bolest mlade prasadi“

Pripada skupini uzgojnih bolesti koje se najčešće pojavljuju zbog loših uvjeta držanja, hranidbe, zoohigijene, načina reprodukcije i drugih postupaka proizvodnje. Ova bolest nastaje zbog nedostatka krvnog šećera i to najčešće kod mlade prasadi u dojnom razdoblju. Uzrok može biti gladovanje prasadi u slučaju da krmača oboli od upale vimena, te ne proizvodi dovoljno mlijeka za leglo. Bolest se može tretirati injekcijama glukoze i fiziološke otopine.

5.4. Mastitis ili upala vimena

Najčešća i najopasnija bolest u krmača, koja spada u organske bolesti. Pojavljuje se ako se krmača nije dobro pripremila za prašenje, ako je loše obavila prašenje i ako je zaostala posteljica. Očituje se u visokoj temperaturi krmača, ležanjem na trbuhu, upaljenom i tvrdom vimenu i sisama, gubitku mlijeka (Dolenec Ž., 1994.). U tom razdoblju krmača ne dozvoljava prasadi da sisaju zbog iznimno jakih bolova. Pojavljuje se i smrdljivi iscjedak iz stidnice. Ovu bolest je vrlo bitno prepoznati u ranom stadiju, čak za vrijeme prasnja, jer se na taj način jedino može liječiti svim mogućim sredstvima. Mastitis počinje u porodu zaostajanjem ploda ili posteljice, a kasnije upalom maternice i infekcijama što rezultira poremećajem u proizvodnji i lučenju mlijeka, pa i potpunim gubitkom mlijeka. Liječenje se sastoji od vrlo jakih doza antibiotika, u slučaju neuspjeha liječenja dolazi do mogućnosti

gubitka cijelog legla i jalovosti krmače, što predstavlja veliki gubitak. Ova pojava je vrlo česta i u intenzivnoj proizvodnji plemenitih pasmina svinja.

5.5. Afrička svinjska kuga (ASK)

Afrička svinjska kuga je zarazna bolest koja pogađa domaće i divlje svinje, no nije opasna za čovjeka. Znakovi oboljenja od kuge mogu biti akutni i subakutni. Kod akutnog oblika je izražena visoka tjelesna temperatura, gubitak apetita, krvarenja na koži, tromost i ubrzano disanje, povraćanje i proljev, pobačaj u gravidnosti. Subakutni oblik ima slične simptome koji su u blažem obliku, povremene vrućice, gubitak težine, kronični kožni čirevi, respiratorne smetnje. Stopa smrtnost u subakutnom obliku je nešto niža (iznosi 30 do 70%) od stope akutnog oblika koji iznosi i do 100%. Širenje afričke svinjske kuge je složeno i varira ovisno o okolišu, vrsti sustava uzgoja svinja, prisutnosti ili odsutnosti specifičnih vektora krpelja, ljudskom ponašanju te prisutnosti ili odsutnosti divljih svinja (<https://www.hapih.hr>). Virus se može prenositi na različite načine i to tijekom svakog stadija, inkubacije, trajanja infekcije i uginuća svinje. Divlje svinje su trenutno najčešći uzročnik zaraze za domaće svinje. Do prijenosa virusa može doći izravnim kontaktom s bolesnom svinjom, neizravnim kontaktom (kontaminiranom odjećom, priborom ili alatom i dr.), konzumiranjem kontaminirane hrane ili ilegalnim trgovanjem svinja iz zaraženih područja. Zaražene svinje ga u okoliš izlučuju putem sekreta i ekskreta, odnosno mokraćom, izmetom, slinom, sluzi, i sl. Virus ASK se u svinjama nalazi u krvi, mesu i drugim proizvodima od mesa što spada pod nusproizvode klanja, ali i u okolišu u kojem su boravile, a aktivan može biti i nakon 3 do 6 mjeseci. U slučaju preživljavanja virusa, svinja ostaje s trajnim izlučivanjem virusa. Još nije zabilježen slučaj zaraze čovjeka ovim virusom, ali čovjek može biti i često je odgovoran za prijenos virusa sa svinje na svinju ako ne pazi na zoohigijenske uvjete i ako se ne pridržava biosigurnosnih mjera propisanih za gospodarstva. ASK je trenutno neizlječiva bolest i s toliko visokom stopom smrtnosti predstavlja veliki problem u svinjogojskoj proizvodnji. Suzbijanje ove bolesti u Republici Hrvatskoj se odvija prema propisanim epidemiološkim mjerama i Naredbi o mjerama kontrole afričke svinjske kuge. Propisane mjere su radikalne i vrlo kompleksne, a ovise o zemljopisnim zonama i zonama koje se proglašavaju ovisno o pojavi bolesti, ovise o kategorizaciji gospodarstva/objekta, odnose se na domaće i divlje svinje, kao i meso i proizvode od svinja, te ih moraju provoditi veterinarski inspektori, ovlaštene veterinari, posjednici životinja, lovci i svi građani (<https://www.hapih.hr>). Mjere suzbijanja nalažu da se zaražene svinje moraju

usmrčiti, zdrave svinje se također usmrćuju ako su bile u mogućem kontaktu, ali ne pokazuju znakove bolesti. Usmrćivanje zdravih svinja se provodi kako bi se bolest spriječila ili barem usporila u širenju. Svinje koje obole od ASK prolaze kroz iznimno jake bolove i patnju, pa se na taj način usmrćivanje životinja smatra kao skraćivanje muka. Svinje se eutanaziraju na gospodarstvima na kojima se pojavila bolest, ali i na onima koja nisu mogla zadovoljiti biosigurnosne mjere (iz preventivnih razloga), najčešće su to bila gospodarstva kategorije „1“ i „2“. Nakon eutanazije svinja na neregistriranim gospodarstvima, postoji zabrana držanja svinja u trajanju od najmanje 12 mjeseci. Gospodarstvo Pilaš je u jednu ruku imalo sreće jer se afrička svinjska kuga nije počela drastično širiti Požeško-slavonskom županijom, pa su tako svinje na OPG-u ostale sigurne, a proizvodnja je tekla uspješno.

Slika 11. Afrička svinjska kuga
Izvor: <https://bijeljinapress.com>

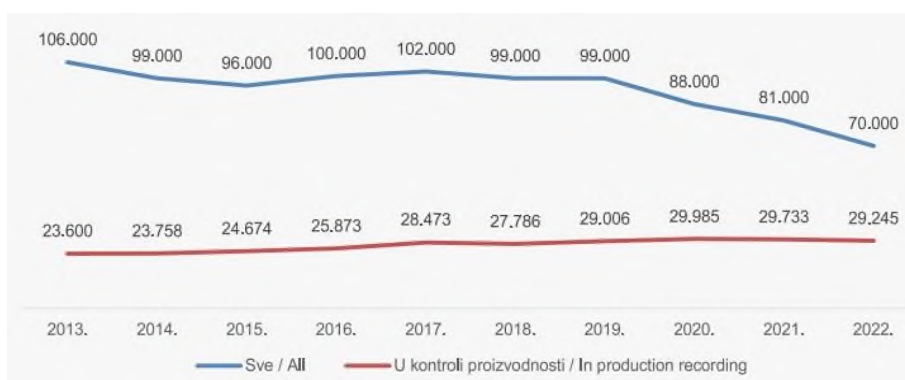
Za vrijeme samog vrhunca afričke svinjske kuge 2023. godine, vlada Republike Hrvatske je donijela Zaključak kojim Ministarstvo poljoprivrede mora osigurati potpore za proizvođače i svinjogojce koji su pogođeni gubitcima nastalim usmrćivanjem njihovih svinja. Ukupna brojka usmrćenih svinja na području Republike Hrvatske u razdoblju od četiri mjeseca, koliko je trajala epidemija ASK, je približna 141, 500 grla što je ostavilo velikog traga na domaće svinjogojstvo, pa i svinjogojce za koje je to bio veliki financijski gubitak. Ministarstvo poljoprivrede je u tu svrhu osiguralo 12,5 milijuna eura sredstva kojima će se pokušati nadoknaditi tako veliki gubitci. Vlada RH i Ministarstvo poljoprivrede su uz pomoć mjera uspjeli stati na kraj širenju afričke svinjske kuge i od studenog 2023. godine nije zabilježen niti jedan slučaj oboljenja na gospodarstvima.

6. TRENUTNO STANJE U SVINJOGOJSTVU REPUBLIKE HRVATSKE

Svinjogojstvo u Hrvatskoj ima veliko značenje, zauzima najveći postotak stočarske proizvodnje (43,6 %). Iako u troškovima proizvodnje pretežno vladaju varijabilni troškovi, domaći stočari vrlo često biraju svinjogojsku proizvodnju. Ono što privlači stočare ovoj proizvodnji su zasigurno razne biološke, ali i ekonomske prednosti u usporedbi s ostalim granama stočarstva. Svinje imaju visoku plodnost, ranozrele su, a indeks prasenja koji iznosi 2,2 ubrzava obrt kapitala, dok je obrt stoke također brži jer je ciklus reprodukcije relativno kratak, randman (vrijednost klaoničkog iskorištavanja) je najveći u konkurenciji ostalih stočarskih grana i iznosi 56%. Tovna sposobnost svinja ima puno potencijala koji se može postići raznim vanjskim čimbenicima iako su vrlo bitna genetska nasljeđivanja, pa i to predstavlja jednu od pozitivnih stavki koje svinjogojsku proizvodnju čine interesantnom.

6.1. Brojnost svinja u RH

Prema godišnjem HAPIH-ovom izvješću o svinjogojstvu za 2022. godinu možemo uvidjeti oscilacije u broju krmača kroz proteklih 10 godina (Grafikon 1).

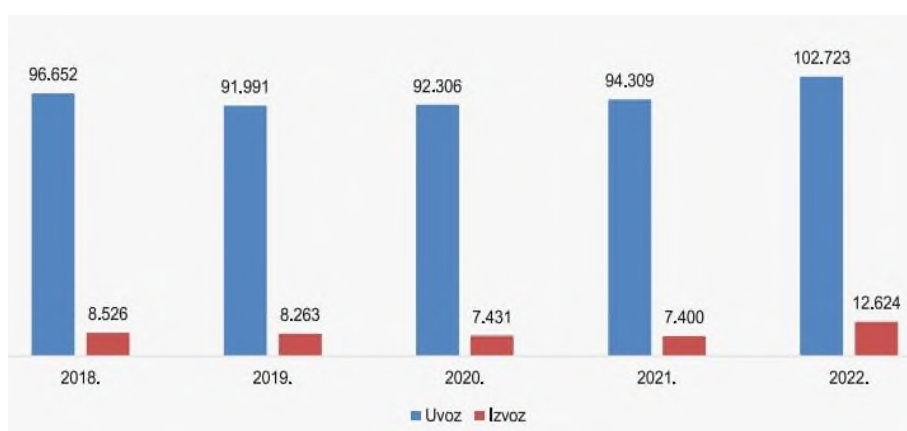
Slika 1. Grafikon brojnosti krmača u RH kroz 10 godina

Izvor: <https://www.hapih.hr/>

Ukupni broj krmača u 2022. godini je bio za 13,6% manji nego u prethodnoj godini. U kontroli proizvodnosti taj je postotak opao za samo 1% u odnosu na 2021. godinu, no od prikazanih 29. 245 krmača samo je 15% grla u uzgoju na obiteljskim gospodarstvima. Ako gledamo prema pasminskoj strukturu, najveći postotak su zauzeli hibridi (82,6%), a zatim izvorne hrvatske pasmine (8,9%). Crna slavonska svinja je daleko najraširenija izvorna pasmina u hrvatskoj, a u 2022. godini zauzimala je 82,3% ukupne proizvodnje izvornih pasmina, uz nju imamo naravno i turopoljski svinju i dr.

6.2. Stanje na tržištu

Europska unija je najveći izvoznik, ali tek drugi proizvođač svinjskog mesa u svijetu, Republika Hrvatska u toj proizvodnji predstavlja toliko mali postotak da je čak zanemarivo, svega 0,36%. U 2022. godini se broj nazimica i krmača znatno smanjio, a cijena mesa je porasla zbog niza proizvodnih i ekonomskih čimbenika kao što je širenje afričke svinjske kuge u zemljama visoke proizvodnosti, rat u Ukrajini ili post COVID razdoblje i porast cijena stočne hrane. Kroz to razdoblje se proizvodnja mesa na razini EU smanjila za 5,6%. Prosječna cijena svinjetine u RH u 2022. godini je bila za 33% veća od prethodne.

Grafikon 2. Uvoz i izvoz svinjskog mesa (t) u RH 2022. godine

Izvor: <https://www.hapih.hr/>

Republika Hrvatska je smanjila uvoz tovljenika za klanje za 85%, uvoz odojaka je također smanjen za 8,5%, ali se nedostatkom prasadi za uzgoj, uvoz istih povećao za 3,3%. Vanjsko trgovinska bilanca RH u prometu svinjskog mesa je u 2022. godini bila izražena u deficitu, odnosno uvoz je povećan za 9%, a izvoz za 71% (Grafikon 2). Prosječna samodostatnost svinjskog mesa u EU je 125%, dok je u RH taj postotak dosta niži od prosjeka EU (55%), pa smo se smjestili tek na 18. mjesto. Najveću samodostatnost ima Danska, iznosi 334% i na taj način je daleko iznad prosjeka.

7. ZAKLJUČAK

Svinjogojska proizvodnja kojom se već dugi niz godina bavi OPG Pilaš pokazala se vrlo uspješnom i profitabilnom. Ostvarivanjem prava na EU fondove, gospodarstvo je prešlo u višu razinu poslovanja i time će u narednim godinama konkurirati na lokanom tržištem.

Planiranjem i dobrom brigom za sva grla na imanju, gospodarstvo pokušava svesti svoje troškove na što manji iznos, a svinje dovesti do što boljih proizvodnih rezultata i boljeg zdravstvenog stanja. Od prvobitnog cilja koji je pretpostavljao proizvodnju masti, zatim mesa i masti, danas je definiran cilj temeljen na zahtjevima mesnih industrija i konzumenata, a koji se svodi isključivo na proizvodnju mesa određene kvalitete te polutrajnih i trajnih proizvoda od mesa. Ovakvi zahtjevi tržišta stoga zahtijevaju i iskorištavanje izrazito mesnatih pasmina svinja.

Temeljem dosadašnjeg poslovanja, OPG Pilaš se nada još boljem poslovanju, a budućnost drže nove generacije kojih na gospodarstvu ne manjka. S novim generacijama dolaze i novi planovi, a glavni plan OPG-a Pilaš je povećanje proizvodnje i razvijanje u korak s konkurentnim proizvođačima na tržištu.

8. POPIS LITERATURE

1. Dolenc, Ž. (1994.): Svinjogojstvo. Nakladni zavod Globus, Zagreb.
2. Domaćinović, M., Antunović, Z., Džomba, E., Opačak, A., Baban, M., Mužić, S. (2015.): Specijalna hranidba domaćih životinja. Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, str. 10-78.
3. Kralik, G., Kušec, G., Kralik, D., Margeta, V. (2007.): Svinjogojstvo – biološki i zootehnički principi, Poljoprivredni fakultet Osijek.
4. Kralik, G., Kušec, G., Kralik, D., Margeta, V. (2009): Svinjogojstvo – Biološki i zootehnički principi. Poljoprivredni fakultet u Osijeku.
5. Margeta, V., Budimir, K., Margeta, P. (2013): Održiva svinjogojstva proizvodnja na obiteljskim gospodarstvima // Zbornik radova IX. savjetovanja uzgajivača svinja u Republici Hrvatskoj / Križevci: Hrvatska poljoprivredna agencija, str. 19-22.
6. Ministarstvo poljoprivrede. NN 77/2023 (12.7.2023.), Naredba o mjerama kontrole za suzbijanje afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj.
7. Ministarstvo poljoprivrede. Stočarstvo. <https://stocarstvo.mps.hr/svinjogojstvo/>, (pristupila 22.03.2024).
8. Senčić, Đ., Pavičić, Ž., Bukvić, Ž. (1996.): Intenzivno svinjogojstvo. Udžbenik. Poljoprivredni fakultet u Osijeku.
9. Senčić, Đ., Antunović, Z., Novoselec, J., Prakatur, I., Bobić, T., Klir Ž. (2021): Tehnologija animalne proizvodnje. Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek.
10. Uremović, Z., Uremović, M. (2002): Stočarstvo. Agronomski fakultet Zagreb.
11. Uremović, M., Uremović, Z. (2004.): Praktično svinjogojstvo. Priručnik. Insula Ivanich, Kloštar Ivanić.
12. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (2023.): Svinjogojstvo. Godišnje izvješće za 2022. godinu.
<https://www.hapih.hr/wp-content/uploads/2023/07/Svinjogojstvo-Godisnje-izvjesce-2022.pdf> (pristupila 16.03.2024).
13. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (2023.): Afrička svinjska kuga.
<https://www.hapih.hr/wp-content/uploads/2023/08/Letak-Africka-svinjska-kuga.pdf> (pristupila 15.03.2024).
14. Agroklub (2023.): Kategorizacija odlazi u povijest, Hrvatska dobiva tipske objekte za uzgoj svinja. <https://www.agroklub.com/stocarstvo/kategorizacija-odlazi-u-povijest-hrvatska-dobiva-tipske-objekte-za-uzgoj-svinja/92169/> (pristupila 17.01.2024).

15. <https://www.livestockoftheworld.com/pigs/Breeds.asp?BreedLookupID=1818&SpeciesID=12> (pristupila 07.03.2024).
16. <https://www.agroportal.hr/svinjogojstvo/13013/attachment/svedski-landras> (pristupila 07.03.2024).
17. <https://mojafarma.ba/velika-bijela-svinja-veliki-jorksir/> (pristupila 07.03.2024).
18. <https://www.agroportal.hr/svinjogojstvo/27738> (pristupila 07.03.2024).
19. <https://www.agroklub.com/stocarstvo/kriva-je-je-tudi-nerast-oplodio-njenu-prasicu/28797/> 07.03.2024.
20. <https://gospodarski.hr/rubrike/stocarstvo-rubrike/otkrivanje-estrusa-u-krmaca-i-nazimica/> 07.03.2024.
21. <https://veterina.info/vesti/25-goveda/bolesti-goveda/105-crveni-vetar-sin-vrbanac>
15.3.2024
22. <https://bijeljinaexpress.com/bijeljina-africa-kuga-svinja-potvrdjena-na-20-imanja/>
16.03.2024.